

Presentació del dossier

Amado Millán

(Coordinador. EIMAH. Universitat de Saragossa)

El consum alimentari difereix, no només d'una cultura a una altra, sinó també dins d'una mateixa societat, o fins i tot en referència a un mateix comensal. Aquest consum es troba, tanmateix, condicionat per infinitat de factors quotidians de caràcter social i cultural, com poden ser la varietat i la variació de l'entorn tecnoambiental, els intercanvis, la interacció, la subdivisió per raó de gènere, l'estatut social, les representacions, les normes, els valors, les tradicions...

El procés de globalització ha afavorit i afavoreix, en relació a uns determinats aspectes, una certa homologació alimentària dels pobles. Però les pràctiques i els models de consum es transformen, al mateix temps que els factors d'ordre sociocultural operen sobre ells a través de mecanismes múltiples.

Els hàbits alimentaris es defineixen o redefeixen en els processos de construcció i reconstrucció de les identitats, i sovint enfront la modernització, reinterpretada diferencialment al llarg de la seva implantació.

Aquest dossier ha estat elaborat per especialistes en antropologia de l'alimentació procedents de diferents països, en referència tant a la transculturalitat alimentària com a cultures específiques situades al Pacífic, el sud-est asiàtic, l'Orient Mitjà, l'Amèrica Llatina, i Europa.

L'article d'Igor de Garine presenta, després d'un selectiu recorregut històric, els enfocaments actuals de la disciplina, i se centra tant en les característiques de l'alimentació en les societats modernes occidentals com en aquelles altres, més tradicionals que es troben en transició. Assenyala, tanmateix, com aquestes poden ser una font de coneixement nutricional, a més d'una pauta de relació sostenible amb l'entorn mediambiental. Reafirma igualment la necessitat d'enfocaments multidisciplinaris de l'alimentació humana i alerta contra la pretensió de considerar la dieta occidental com a paradigma alimentari de l'espècie.

L'article de Ricardo Ávila, en una situació geogràfica ben diferent, tracta sobre els efectes en l'alimentació generats per la crisi econòmica mexicana, que afecta la distribució familiar dels recursos amb la minva de la «comida chatarra» (fast food) i increment del menjar tradicional, dels seus productes i elaboracions bàsiques, així com de les seves formes específiques de consum, i subratlla la valoració palatal i de convivència que la manté.

L'article de Dwigth B. Heath exposa, des d'un punt de vista transcultural, l'ús de l'alcohol com a aliment o com acompanyament de la ingesta de sòlids i ressalta la influència de factors com normes i actituds en la inclusió de begudes alcohòliques en diferents cultures.

Hellen Macbeth presenta, per la seva banda, una anàlisi de les practiques de consum de determinats aliments potencialment diferencials en una vall de la Cerdanya i compara la regió costanera amb la interior, així com els territoris adscrits a l'Estat francès i a l'espanyol.

Nancy Pollock es refereix en el seu article als canvis esdevinguts en la producció i l'estructura del consum alimentari dels pobles del Pacífic sud, amb la introducció de controls estrictes en el sistema d'alimentació a partir de la colonització anglesa.

La col·laboració d'Annie Hubert, per la seva banda, observa en la migració lenta i constant de la població yao del nord de Tailàndia, la influència del mediambient i de les cultures veïnes en les permanències i les variacions del sistema alimentari.

Aïda Kanafani-Zahar situa en el Líban la seva contribució, que aborda la criança, la conserva i el consum de be alimentat a mà i les seves implicacions emocionals, com a pauta contra l'escassetat estacional. La inversió de la situació simbòlica de l'animal permet el sacrifici del be que es du a terme com a procés de convivència festiva pluricultural.

Finalment, en l'article d'Amado Millán, després d'una delimitació dels components de cultura alimentària, s'apunten algunes transformacions del sistema alimentari com a efectes de la globalització.

Al final de la revista, Leila Abu-Shams, Luis Cantarero i Martín Montejano han compilat i seleccionat una àmplia bibliografia que ens mostra l'increment de la producció científica en aquest camp.